

RELIGIONSKUNSKAP
4-6
GRUNDBOK

MICHAEL ENGSTRÖM
ULRIKA ENKVIST WALLMARK

Besök gärna

www.capensis.se

CAPENSIS FÖRLAG AB

SPRÅKGRANSKNING

Elin Herrmann

VÄRDEFULLA SYNUNKTER PÅ INNEHÅLLET

*Torbjörn Andersson, Jonas Cederquist, Maria Engstrand,
Eberhard Herrmann, Elin Herrmann, Filip Paepke,
Thor-Leif Strindberg, Julius Wiklund och
Mogärdeskolans elever*

Capensis förlag AB

Falköping

www.capensis.se

e-postadress: info@capensis.se

© 2018 Limnea utbildning AB,
Michael Engström och Ulrika Enkvist Wallmark

ISBN-13:978-91-85887-92-7

*Första upplagan 2018
Fjärde tryckningen 2020
Tryck: Bulls Graphics AB, Halmstad*

Redaktör och grafik:

Jan Wiklund

Teckningar:

Henry Stähle

Framsida:

Tilda Wiklund

Baksida: Bilder från sidorna 14, 75, 91 och 107.

Boken är skyddad av upphovsrättslagen.

TILL ELEVER, FÖRÄLDRAR OCH LÄRARE

Capensis läromedel i *Religionskunskap 4-6* består av tre delar: grundbok, övningsbok och lärarbok. Författarna har utgått från Capensis tre viktiga principer för läromedelsproduktion - att följa kursplanen, att ha en tydlig struktur och att göra ämnet enkelt att förstå. Principerna har varit mycket stimulerande för oss författare eftersom innehållet i ämnet religionskunskap, som det beskrivs i kursplanen, är omfattande och mycket komplext.

Att följa kursplanen

Vi hoppas att boken ska konkretisera ämnesinnehållet som beskrivs i kursplanen för både elever och lärare. Med bokens hjälp ska eleverna förhoppningsvis lättare kunna utveckla de förmågor som anges i kursplanen.

- Analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa.
- Analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället.
- Reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet.
- Resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.
- Söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet.

En tydlig struktur

Boken är uppdelad efter kursplanens fyra kunskapsområden. Kapitlens rubriker visar tydligt vilket centralt innehåll som behandlas. Boken kan

på så vis ge användarna stöd att se strukturerna som finns i kursen.

En viktig del i kursen är att kunna jämföra religioner med varandra. Innehållet i kapitlet om världsreligionerna är därför strukturerat med liknande rubriker för att underlätta jämförelser. Dessutom finns det en översikt på fyra sidor som jämför religionerna i tabellform. Religionernas likheter och skillnader blir då tydligare.

Enkelt att förstå

Ambitionen har varit att hålla nere antalet nya begrepp i läroboken. Syftet med det är att göra innehållet enkelt, men förhoppningsvis inte förenklat.

Alla nya begrepp finns också samlade i slutet av varje kapitel. Det gör det enklare för eleverna att i ett första skede se betydelsen av begreppen för att lättare kunna se olika sammanhang. Ord- och begreppslistan i slutet av kapitlet gör det också enkelt att repetera begreppen.

Det sekulära perspektivet

Religionsämnet är neutralt presenterat i kursplanen. Det innebär att både religiösa och icke-religiösa livsåskådningar får plats.

Övningsbok

Till *Religionskunskap 4-6 grundbok* hör *Religionskunskap 4-6 övningsbok* och *Religionskunskap 4-6 lärarbok*. I övningsboken ges möjlighet att repetera grundbokens innehåll, träna på jämförelser samt föra fördjupade diskussioner inom exempelvis livsfrågor och etik.

Lycka till önskar Michael och Ulrika!

INNEHÅLL

VAD ÄR RELIGIONSKUNSKAP?	8	HINDUISMEN		RELIGION OCH SAMHÄLLE	75	ETIK	107
Värderingar	9	Introduktion till hinduismen	48	KRISTENDOMEN I DET SVENSKA SAMHÄLLET	76	NÅGRA ETISKA BEGREPP	108
Jämförelse mellan världsreligionerna	10	Gudar	50	Kristendomen under medeltiden (1050 - 1520)	77	MORALISKA FRÅGOR	112
Var finns världsreligionerna?	13	Levnadsregler inom hinduismen	51	1500-talet fram till och med 1800-talet	78	Ord och begrepp i kapitlet	115
LIVSÅSKÅDNINGAR	14	Ritualer inom hinduismen	52	1900-talet till nutid	80	ETT BRA LIV	116
		Heliga platser inom hinduismen	53	Varför är religionskunskap ett ämne i skolan?	81	Att göra gott	117
		Ord och begrepp i kapitlet	53	Kristna högtider och traditioner	82	Vad kan vi göra för andra?	118
VÄRLDSRELIGIONERNA	15			Ord och begrepp i kapitlet	87	Är det tanken som räknas?	119
JUDENDOMEN		BUDDHISMEN		SPÅR AV FORNSKANDINAVISK RELIGION	88	Ord och begrepp i kapitlet	119
Introduktion till judendomen	16	Introduktion till buddhismen	54	Ord och begrepp i kapitlet	90		
Judendomens historia i Tanakh	18	Levnadsregler inom buddhismen	56			FLER ORD OCH BEGREPP	120
Levnadsregler inom judendomen	20	Ritualer inom buddhismen	57			Religioner och andra livsåskådningar	120
Ritualer inom judendomen	21	Ritualer som genomförs en gång per år	58			Översikt av religiösa och sekulära livsåskådningar	123
Ritualer som genomförs en gång per år	22	Heliga platser inom buddhismen	59			Religion och samhälle	124
Ritualer som genomförs en gång i livet	23	Ord och begrepp i kapitlet	59			Identitet och livsfrågor	124
Heliga platser inom judendomen	24	Sammanfattning av världsreligionerna I	60			Etik	125
Ord och begrepp i kapitlet	24	Sammanfattning av världsreligionerna II	62				
KRISTENDOMEN				IDENTITET OCH LIVSFRÅGOR	91		
Introduktion till kristendomen	26	FORNSKANDINAVISK OCH ÄLDRE SAMISK RELIGION	64	LIVSFRÅGOR I POPULÄRKULTUREN	92	REGISTER	126
Kristendomens tre stora inriktningar	28	Berättelser från fornskandinavisk religion	65	Sångtexter om vad som är viktigt i livet	93		
Jesus liv enligt Bibeln	29	Ord och begrepp (fornskandinavisk religion)	67	Döden	94		
Levnadsregler inom kristendomen	33	Berättelser från äldre samisk religion	68	Kärlek	95		
Ritualer inom kristendomen	34	Ord och begrepp (äldre samisk religion)	69	Kampen mellan det onda och det goda	96		
Heliga platser inom kristendomen	36	BEGREPPEN RELIGION OCH LIVSÅSKÅDNING	70	Vänskap	97		
Ord och begrepp i kapitlet	36	Religiösa och sekulära livsåskådningar	71	Ord och begrepp i kapitlet	97		
ISLAM		Sekulära livsåskådningar	72	LIVSFRÅGOR I LIVSÅSKÅDNINGAR	98		
Introduktion till islam	38	Vetenskap och tro	73	Vad är meningen med livet?	99		
Koranen	40	När livsåskådningar krockar med samhället	74	Hur ska vi människor vara mot varandra?	100		
Levnadsregler inom islam	41	Ord och begrepp i kapitlet	74	Vad händer efter döden?	101		
Ritualer inom islam	44			Hur bildades universum?	102		
Ritualer som genomförs en gång per år	45			Ord och begrepp i kapitlet	103		
Heliga platser inom islam	46					BILDFÖRTECKNING	130
Ord och begrepp i kapitlet	47			IDENTITET, LIVSSTIL OCH GRUPP-TILLHÖRIGHET	104		
				Hur vi visar vilka vi är	105		
				När religion är viktigt i livet	106		
				Ord och begrepp i kapitlet	106		

VAD ÄR RELIGIONSKUNSKAP?

Vad tycker du är viktigt i livet? Vad tycker dina föräldrar är viktigt i livet? Vad tycker andra i Sverige, i Europa och i hela världen är viktigt i livet?

Personer som tar hjälp av en religion för att kunna svara på vad som är viktigt i livet kallas religiösa och ibland för troende. De tror att det finns en högre makt, till exempel en eller flera gudar som påverkar deras liv.

Personer som kan komma fram till vad som är viktigt i livet utan att ta hjälp av en religion kallas ibland för sekulära.

Många människor tror både på att det finns en gud som påverkar deras liv och att mycket som händer omkring dem har naturliga förklaringar.

Innehåll i kursen

I mellanstadiets religionskunskap finns det fyra kunskapsområden.

Religioner och andra livsåskådningar En livsåskådning förklarar vad som är viktigt i livet. Du får läsa om både religiösa och sekulära livsåskådningar. Här ingår också äldre samisk och fornskandinavisk religion.

Religion och samhälle Hur kristendomen har påverkat och än idag påverkar det svenska samhället. Du får även läsa om spår av fornskandinavisk religion som finns kvar i dagens samhälle.

Identitet och livsfrågor Här tas kärlek och död upp samt vad det innebär att vara en bra kamrat.

Etik Här får du läsa om frågor som handlar om rätt och orätt samt bra och dåligt.

VÄRDERINGAR

Att ha en åsikt om vad som är rätt och orätt samt bra och dåligt kallas att ha en värdering. Ofta har människor liknande värderingar om hur vi ska vara mot varandra.

Värderingarna som du och alla andra har kommer bland annat från föräldrar, kompisar, lärare och alla andra som vi möter under livet. En del av oss har påverkats mycket av de värderingar som finns inom olika religioner.

1 000 år av kristendom i Sverige

I Sverige har kristendomen varit den största religionen i ungefär 1 000 år. Det innebär att många värderingar som finns i Sverige kommer från kristendomen.

Vem ska få spela?

Etik

Etik handlar om värderingar. Fundera på frågorna nedan. Vad tycker du? Har du några egna förslag?

- Ska alla få lika mycket hjälp i skolan eller ska de som behöver mer hjälp få det?
- Vem ska representera klassen i elevrådet? Ska alla i klassen få gå på var sitt elevrådsmöte? Ska det vara en pojke eller en flicka?
- Ska alla få spela i fotbollslaget eller bara de som är bäst?
- Ska Lucia vara en flicka, ska den som sjunger bäst (pojke eller flicka) bli Lucia eller ska Lucia lottas fram?

Vem är du?

Vad är viktigt för dig? Hur är en bra kamrat? Vad gör dig glad? Vad gör du för att göra andra människor glada? Tycker du att flickor och pojkar ska ha samma rättigheter? Svaren på den här typen av frågor säger något om vem du är - vilken identitet du har.

Vem ska vara Lucia?

JÄMFÖRELSE MELLAN VÄRLDSRELIGIONERNA

De fem stora religionerna judendom, kristendom, islam, hinduism och buddhism brukar kallas för världsreligioner. Världsreligionerna har många likheter, men också många olikheter.

Kärleksbudskap

Det finns ett kärleksbudskap i alla världsreligioner. Budskapet brukar kallas den gyllene regeln. Här är två exempel.

”Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem.” (Kristendom)

”Ingen av er är i sanning en troende förrän han önskar detsamma för sin broder som han önskar för sig själv.” (Islam)

Gammal och gemensam historia

De fem världsreligionerna är mycket gamla, minst tusen år. Kristendomen har sitt ursprung i judendomen. Islam har rötter i både kristendomen och judendomen. De tre religionerna (judendom, kristendom och islam) har så många likheter att de ibland kallas syskonreligioner.

Skulle du vilja ha hjälp över planket? Skulle du hjälpa någon?

Buddhismen uppstod ur hinduismen. Det finns därför likheter mellan buddhism och hinduism.

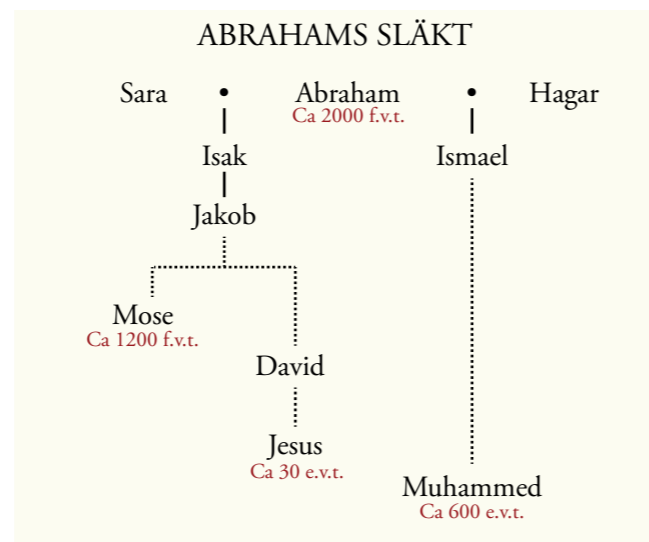
Heligt

Något som anses komma från en gud kallas för heligt. Det som är viktigt och som människor visar stor respekt för kan också sägas vara heligt. Inom alla religioner finns det heliga platser, heliga rum och heliga skrifter.

Heliga platser och vallfärder

En valfärd är när troende besöker en plats som är helig inom deras religion. Inom alla världsreligioner genomförs vallfärder.

Judar vallfärdar exempelvis till Västra muren i Jerusalem. Västra muren är en rest från muren som fanns runt det gamla judiska templet. Buddhister vallfärdar till Bodh Gaya där Siddharta Gautama förstod sanningen med livet. Hinduer vallfärdar till Ganges för att ta del av den heliga kraften i floden.

Abraham är en central person för judar, kristna och muslimer.

Heliga rum

Alla världsreligioner har byggnader där de utövar sin religion. Byggnaderna kallas för heliga rum. Ett exempel på ett heligt rum är moskén för muslimer.

Ritualer

En ritual är en handling som utförs efter bestämda regler. Begreppet ritual används ofta i samband med religion och det finns ritualer inom alla religioner.

En del ritualer sker endast en gång i livet, till exempel dopet (kristendom). Andra ritualer sker varje dag såsom den judiska morgonbönen eller varje vecka såsom fredagsbönen (islam). Några ritualer sker bara en gång varje år, exempelvis vårfesten holi (hinduism).

Själ

Inom alla världsreligioner, förutom buddhismen, anses det att människan har en själ (människans ”jag”) i någon form. Själens har eller kan få evigt liv.

En brahmin (till höger) tar hand om hinduer som har vallfärdat till staden Varanasi vid floden Ganges.

Urkunder

Världsreligionerna finns beskrivna i mycket gamla böcker. Böckerna kallas för urkunder. Några exempel på urkunder är Tanakh (judendom), Bibeln (kristendom), Koranen (islam), Vedaskrifterna (hinduism) och Tipitaka (buddhism).

Heliga skrifter

Världsreligionernas urkunder är heliga skrifter. De heliga skrifterna är skrivna av en eller flera personer för länge sedan. Religiösa människor tror att innehållet i just deras heliga skrift helt eller delvis kommer från en högre makt.

Innehållet i buddhisternas heliga skrifter anses inte komma från gudar utan från olika personer, bland annat från Buddha Gautama.

Experter på religion

Inom de olika religionerna finns experter. De behövs för att kunna förklara vad som står i de heliga skrifterna och de hjälper till vid olika religiösa högtider. Inom judendomen kallas experterna för rabbiner och inom hinduismen för brahminer.

En skylt som visar vägen till ett bönerum (prayer room) på flygplatsen i Prag, Tjeckien.

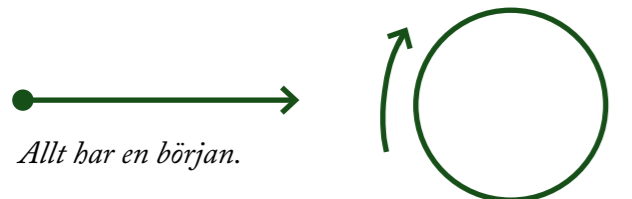

Tid - början och slut eller kretslopp?

Inom alla världsreligioner, förutom buddhismen, finns tron att en högre makt har skapat universum, jorden och livet.

Inom judendomen, kristendomen och islam anses allt ha en början. En dag kommer världen att förintas eller förvandlas. Den troende kan dock få leva i evighet, i en annan värld eller på en förnyad jord.

Inom hinduismen och buddhismen finns ingen början och inget slut. När en människa dör kommer hon att på ett eller annat sätt födas på nytt och vara del i ett nytt liv.

Allt har en början.

Det finns ingen början och det finns inget slut.

Gud

Judar, kristna och muslimer tror att det finns en gud. Hinduer tror att det finns flera gudar.

Vissa buddhister tror att det finns något som liknar gudar medan andra buddhister tror att det inte finns några gudar alls. Inom hinduismen och buddhismen finns inte någon gudomlig plan för vad människorna ska göra på jorden.

Böner

Ofta är bön ett sätt för troende att söka kontakt med en högre makt. Troende ber av olika anledningar, till exempel för att tacka en gud för maten på bordet eller för att önska att det ska bli fred i världen.

Profeter och andra viktiga personer

Profeter anses stå nära Gud och de kan berätta om Guds vilja. En profet kan även med Guds hjälp se vad som kommer att hända i framtiden.

Inom judendomen, kristendomen och islam talas det om profeter. Det talas inte om profeter inom hinduismen och buddhismen. Där finns det andra betydelsefulla personer.

Profetia

En profetia är ett budskap som kommer från en profet. Budskapet anses från början oftast komma från Gud. Budskapet brukar handla om framtiden.

Munkar och nunnor

Munkar (män) och nunnor (kvinnor) ägnar hela eller delar av sitt liv åt sin religion. De använder sin tid till bön och till att lära sig mer om sin religion. Några av dem tar också hand om fattiga och sjuka. Munkar och nunnor finns inom kristendomen, hinduismen och buddhismen.

Två nunnor (katolska kyrkan) i Argentina.

VAR FINNS VÄRLDSRELIGIONERNA?

Kartorna till höger visar var i världen de fem världsreligionerna finns. Av världens nästan åtta miljarder människor tillhör cirka fem miljarder någon av de fem världsreligionerna. Övriga tillhör någon annan religion eller ingen religion alls.

Judendom

Judendomen har funnits i över 3 000 år. Från början fanns judendomen i länderna som ligger öster om Medelhavet. Idag bor de flesta judarna i Israel och i USA.

Kristendom

Jesus lärjungar lade grunden till det som senare blev kristendom. Kristendomen växte fram ur judendomen för cirka 2 000 år sedan. För 1 000 år sedan hade kristendomen spridits och fanns i hela Europa. När kristna länder i Europa tog över andra delar av världen spreds kristendomen i många nya områden. Idag är kristendomen stor i hela Amerika, Europa, Oceanien och södra Afrika.

Islam

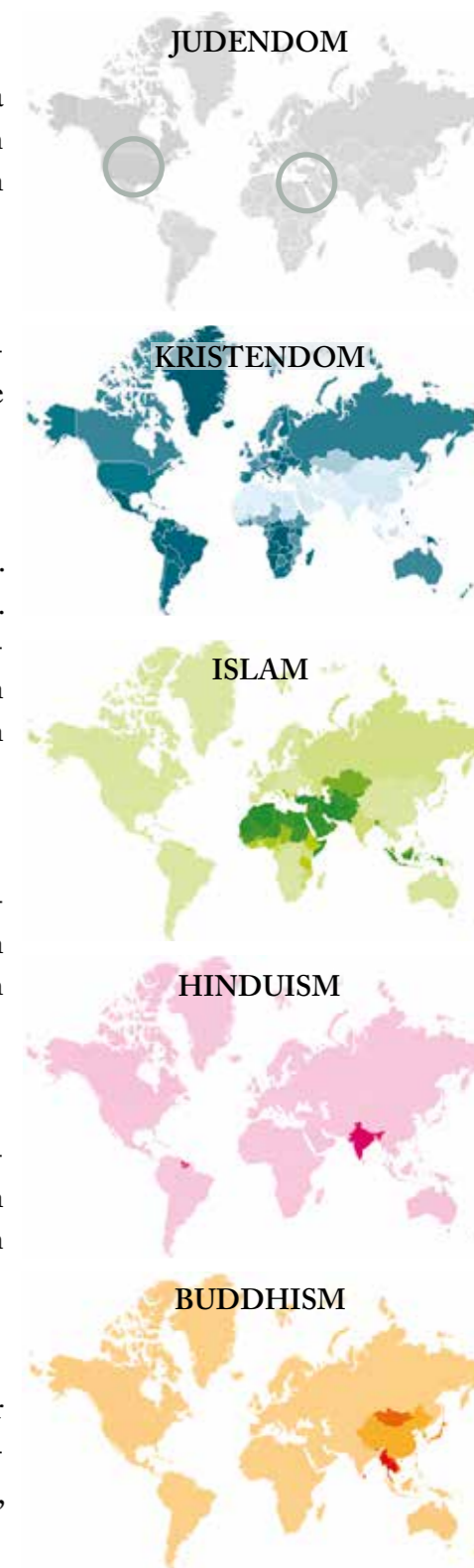
Islam har enligt muslimer alltid funnits. Religionen fick stor spridning med profeten Muhammed och islams heliga skrift Koranen för 1 400 år sedan. Islam är idag en stor religion i norra Afrika och västra Asien. Landet där det bor flest muslimer är Indonesien.

Hinduism

Hinduismen har funnits i minst 3 500 år. Religionen uppstod i nuvarande Pakistan. De flesta hinduerna lever i Indien. Hinduismen har påverkat andra stora religioner, till exempel sikhismen som också finns i Indien.

Buddhism

Buddhismen grundades av Siddharta Gautama i Indien för 2 500 år sedan. Idag finns det många buddhister i Indien, Kambodja, Thailand och Burma. Buddhismen har påverkat andra stora religioner, till exempel daoismen i Kina och shintoismen i Japan.

INTRODUKTION TILL JUDENDOMEN

Det finns cirka 14 miljoner människor som anses tillhöra judendomen. Judendomen är därmed den minsta av världsreligionerna. Personer som utövar judendom kallas för judar. De flesta av dem bor i Israel och USA. Det finns över en miljon judar i Europa. I Sverige finns det 20 000 - 25 000 judar.

Abraham

Abraham är en central person för judar, muslimer och kristna. Enligt judarnas heliga skrift Tanakh levde Abraham för cirka 4000 år sedan i Mesopotamien, ett område som idag ligger i Irak.

Mose

Mose anses vara den viktigaste profeten inom judendomen. Han levde för cirka 3200 år sedan.

Symboler

Två vanliga symboler för judendomen är Davidsstjärnan och menoran. Davidsstjärnan finns i Israels flagga. Menoran är en symbol för den sjuarmade ljusstaken som stod i det judiska templet i Jerusalem som förstördes för cirka 2000 år sedan.

Israels flagga med Davidsstjärnan i mitten.

Judendomens utbredning i världen. Över 80 procent av världens judar bor i Israel och USA.

Judendomens tre stora inriktningar

Det finns tre större inriktningar inom judendomen (ortodox judendom, konservativ judendom och reformjudendom).

Ortodoxa judar är mycket noga med att följa alla religiösa lagar och regler som finns inom judendomen.

Konservativa judar försöker följa religiösa lagar och regler och tolkar dem så att de ska passa in i dagens samhälle.

En menorah är avbildad på väggen utanför en synagoga i Azerbadjan.

En rabbin läser i Toran, den första delen av Tanakh.

Reformjudar tolkar religiösa lagar och regler friare än konservativa judar.

Judarnas syn på Gud

Judar tror att det endast finns en gud. Guds plan är att det ska bli fred och lycka på jorden. Gud har valt ut det judiska folket att hjälpa Gud att lyckas med det. Det är därför många judar följer de lagar och regler som Gud har givit dem.

Judar tror på ett liv efter döden, men det är livet som de lever nu som är viktigt.

Tanakh är judendomens heliga skrift

Tanakh är judendomens heliga skrift. Här finns berättelser om den judiska historien samt lagar och regler.

Tanakhs första del kallas Toran och är den heligaste delen av Tanakh. Toran består av de fem Moseböckerna. Det är samma Moseböcker som finns i Gamla testamentet i den kristna Bibeln. Det berättas att Mose tog emot innehållet i Toran från Gud. Det finns också likheter mellan innehållet i Tanakh och Koranen.

Synagogan i Hamburg, Tyskland, sattes i brand år 1938 av människor som ville skada judar.

Rabbiner är experter på judendom

Bönen och undervisningen i synagogan leds ofta av en rabbin. Det är en person som är utbildad för att kunna lära ut den judiska lagen. Rabbinen hjälper andra judar att förstå texterna i Toran. Det är vanligast med manliga rabbiner, men även kvinnor kan bli rabbiner.

Synagogor är heliga rum inom judendomen

Ordet synagoga betyder samlingsplats. I synagogan samlas judar för att fira gudstjänst. I vissa synagogor sitter män och kvinnor tillsammans. I andra sitter de i olika delar av synagogan. Längst fram i rummet finns ett stort skåp som kallas den heliga arken. Här förvaras Toran som är skriven på stora rullar.

Förintelsen

Under andra världskriget (1939-1945) dödades cirka sex miljoner judar av nazisterna. Efter kriget grundades landet Israel i det område där det i tusentals år har bott judar. Många judar flyttade till Israel efter andra världskriget.

HELIGA PLATSER INOM KRISTENDOMEN

Det finns flera platser som är heliga för kristna. Många av de heliga platserna ligger i Israel, i området som Jesus föddes och levde i.

Petrusplatsen i Vatikanstaten. Hit kommer många för att lyssna på påven.

Inom de protestantiska kyrkorna är platserna som kan berätta något om Jesus liv intressanta att besöka, men inte heliga på det sättet som de är för ortodoxa kristna och för katoliker.

Jerusalem

Jerusalem anses vara en helig stad. Här ligger till exempel Via Dolorosa som tros vara den väg som Jesus gick med korset på väg till avrättningsplatsen Golgota. Här finns också en kyrka som är byggd på platsen där många tror att Jesus begravdes.

Betlehem och Nasaret

Enligt Bibeln föddes Jesus i staden Betlehem. Här har det byggts en kyrka på platsen där många tror att Jesus föddes. Även staden Nasaret anses vara en helig plats då Jesus växte upp där.

Vatikanstaten

Vatikanstaten ligger i Rom. Här finns Petruskyrkan där många tror att Jesus lärjunge Petrus är begravd. Här förvaras också en liten del av det som tros vara Jesus kors. Många katoliker kommer till Vatikanstaten för att lyssna på påven när han talar.

ORD OCH BEGREPP I KAPITLET

Altare Ett bord längst fram i kyrkan.

Betlehem Staden där Jesus föddes.

Bibeln Kristendomens heliga skrift.

Bikt Kristna berättar om sina synder för en präst.

Det dubbla kärleksbudet Enligt Jesus det viktigaste budet som en människa ska följa.

Dom En stor kyrkobyggnad.

Dop Genom dopet tas personen upp som medlem i den kristna gemenskapen.

Evangelierna Delar av Bibeln som berättar om Jesus och hans liv.

Fader vår En kristen bön.

Frälsning Räddning (undan döden).

Gamla testamentet Första delen av Bibeln.

Innehållet är detsamma som i Toran.

Golgota Platsen där Jesus korsfästes.

Herodes Kungen som var utsedd av romarna vid tiden när Jesus föddes.

Jerusalem En helig stad för kristna. Här korsfästes Jesus.

Jesus Kristna anser att han var och är Messias och att han är Guds son.

Jesus underverk Jesus hjälpte människor på olika sätt.

Josef Gift med Jesus mor Maria.

Judas Iskariot Lärjungen som avslöjade vem Jesus var.

Jul En kristen högtid som firas till minne av Jesus födelse.

Kapell En liten kyrkobyggnad.

Katedral En stor kyrkobyggnad.

Katolska kyrkan En inriktning inom kristendomen.

Klocktorn Ett torn på kyrkan där kyrkklockan sitter.

Konfirmation Personer som konfirmeras visar att de vill tillhöra den kristna gemenskapen.

Korset Kristendomens viktigaste symbol.

Korsfästning En metod för att avrätta människor.

Kristen gudstjänst Gudstjänsten innehåller bland annat bön, sång och predikan.

Kristna Personer som utövar kristendomen och tror att Jesus är Kristus, Guds son.

Kristna präster Experter på kristendomen. Leder gudstjänsten.

Kristus Guds son.

Krucifix En avbildning av Jesus på korset.

Kyrka En helig byggnad inom kristendomen.

Betyder även alla kristna tillsammans och används för att beskriva olika inriktningar inom kristendomen.

Kyrkklocka Klockan ringer när något viktigt ska hända i kyrkan.

Lärjungar En grupp människor som följde Jesus.

Maria Jesus mor.

Messias Kristus.

Missionshus En liten kyrkobyggnad.

Nasaret Staden där Jesus växte upp.

Nattvard En ritual inom kristendomen.

Nya testamentet Bibelns andra del.

Ortodoxa kyrkor En inriktning inom kristendomen.

Pastor Kan i vissa sammanhang leda en kristen gudstjänst.

Paulus Personen som har haft störst betydelse för kristendomens tidiga spridning.

Petruskyrkan En stor kyrkobyggnad i Vatikanstaten.

Pilatus Mannen som dömde Jesus till döden.

Pingst En kristen högtid.

Predikan Ett tal där prästen tolkar och förklarar innehållet i Bibeln.

Predikstol Där står prästen under predikan.

Protestantiska kyrkor En inriktning inom kristendomen.

Påsk En kristen högtid som firas för att minnas Jesus död och uppståndelse.

Påven Den katolska kyrkans ledare.

Tio budorden Regler som en kristen ska följa.

Treenigheten Gud kan visa sig i tre olika former: Fadern, Sonen och den heliga Anden.

Vatikanstaten En helig plats för katoliker.

Via Dolorosa Vägen som Jesus gick när han skulle korsfästas.

KORANEN

För muslimer är det viktigt att följa Guds regler. De måste därför läsa och förstå innehållet i Koranen.

Underkastelse och lydnad

Ordet islam betyder både underkastelse och lydnad. Med det menas att människorna ska leva som Gud har sagt och lärt dem. De ska ta ansvar för sina handlingar och följa reglerna som Gud har bestämt.

Så kom Koranen till

Muhammed funderade mycket över vad som är viktigt i livet. Ibland gick han till en grotta vid berget Hira där han kunde vara för sig själv. Där visade sig ängeln Gabriel (Jibreel på arabiska) för Muhammed för första gången och berättade för honom vad som står i Koranen. Muhammed fick sedan under en period av 23 år ta emot Guds budskap.

De här sidorna ur Koranen skrevs samtidigt som Muhammed levde. De finns på ett museum i Birmingham, Storbritannien.

Muslimer tror att texten i Koranen som finns på jorden är exakt samma text som Gabriel berättade för Muhammed. Det som står skrivet i Koranen får inte ändras.

Koranen är skriven på arabiska

Gabriel talade till Muhammed på arabiska. Koranen är därför skriven på arabiska. Koranen är översatt till många andra språk, men översättningarna anses vara tolkningar och inte den riktiga Koranen.

Lagar och regler

I Koranen och andra muslimska skrifter finns lagar och regler att följa. De kallas sharia. Det står bland annat att människor ska vara snälla mot varandra, hjälpa sina föräldrar och göra goda saker.

Flickor läser Koranen.

LEVNADSREGLER INOM ISLAM

I Koranen och i andra skrifter som vägleder muslimer finns det beskrivet vad som är viktigt i muslimsk tro och i en muslims liv. Här följer några delar som är betydelsefulla för både sunni- och shiamuslimer.

De rätta handlingarna

I Koranen finns regler för vad muslimer får göra och inte får göra. Det är viktigt att följa reglerna

som finns i Koranen och följa det som profeten Muhammed har sagt. Det som är tillåtet att göra kallas halal och det som är förbjudet kallas haram.

En viktig levnadsregel för en muslim är att leva rätt och vara god mot andra. En muslim får hjälp att hålla fast vid sin tro bland annat genom att be, dela med sig till dem som behöver hjälp, fasta och genomföra vallfärden till Mecka.

Bönen (salat)

Muslimer ber fem böner varje dag. Det är viktigt att tvätta sina armar, händer, ansikte, huvud och fötter före bönen. Den som ber vänder sig mot Mecka och går ned på knä. Sedan böjs kroppen så att pannan når golvet. Bönen kan ske var som helst, till exempel hemma, på arbetet eller i en moské. På fredagar går många muslimer till en moské för att utföra middagsbönen.

Under bönen och gudstjänsterna läses ofta trosbekännelsen (shahada). I trosbekännelsen talar muslimer om vad de tror på.

Allmosan (zakat)

Alla som har möjlighet ska dela med sig till dem som behöver hjälp. Det kallas för allmosa. Hjälpen kan till exempel gå till föräldralösa barn. I Koranen står det att det är en plikt att ge allmosor. De flesta muslimer ger allmosor när fastemånaden ramadan är slut.

Både män och kvinnor ber i en moské, men i olika delar.

GUDAR

Det finns tusentals gudar inom hinduismen. En del gudar är kända av alla hinduer medan andra bara finns i en enda by.

Tre viktiga gudar

Det finns tre gudar som är viktigare än de andra. Det är Brahma, Shiva och Vishnu.

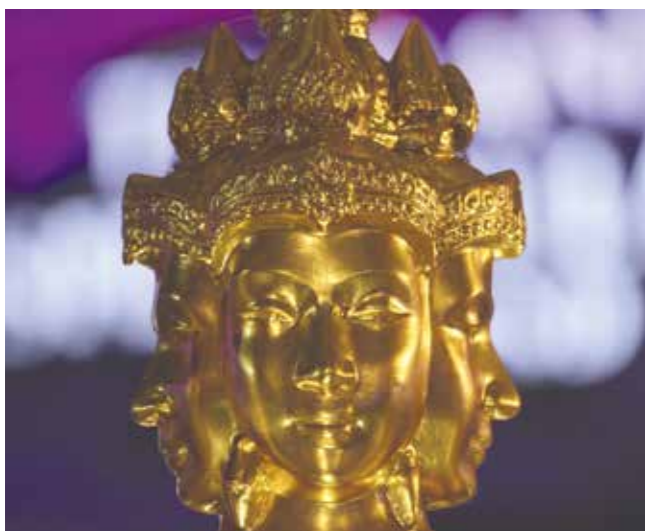
Brahma är guden som skapade världen och universum. Han avbildas ofta med fyra huvuden för att visa att han härskar över de fyra väderstrecken.

Vishnu håller ordning i världen och styr över människornas liv. Han är en populär gud.

Shiva härskar över liv och död. Han förstör världen för att sedan bygga upp den igen.

Gudinnor

Det finns också gudinnor inom hinduismen, till exempel Vishnus fru Lakshmi. Hon är mycket populär och kan hjälpa människor med lycka, framgång och rikedom.

Guden Brahma har fyra huvuden för att kunna se i alla väderstreck.

Ganesha - Shivas och Parvatis son

Ganesha är Shivas son. Ganesha har ett elefant-huvud och kallas därför också för elefantguden. Han anses vara visdomens och kunskapens gud. Det finns flera berättelser om hur Ganesha fick ett elefanhuvud.

I en berättelse sägs det att guden Shiva hade varit borta så länge att han inte kände igen sin son Ganesha när han kom hem. Ganesha, som inte heller kände igen Shiva, hade fått i uppdrag att vakta hemmet medan hans mor Parvati vilade. Ganesha släppte inte in Shiva. Shiva blev då så arg att han högg huvudet av sin son. När Shiva förstod sitt stora misstag rusade han ut. Han högg huvudet av den första varelsen som han träffade på och satte det därefter på Ganeshas kropp. Varelsen var en elefant. Sedan dess har Ganesha ett elefanhuvud.

Shiva, Parvati och Ganesha.

LEVNADSREGLER INOM HINDUISMEN

Hinduer har som mål att inte återfödas. De vill i stället uppnå moksha (befrielse från återfödelse). Det finns flera vägar att välja mellan för att uppnå moksha. De tre vanligaste är gärningarnas väg, kärlekens väg och tänkandets väg.

Gärningarnas väg för att uppnå moksha

För att uppnå moksha genom gärningarnas väg ska en hindu leva sitt liv osjälviskt och i första hand tänka på andra. Det finns fem regler som ska följas.

1. Inte skada något levande väsen
2. Inte ljuga
3. Inte stjäla
4. Inte vara otrogen
5. Vara givmild

Kärlekens väg för att uppnå moksha

För att uppnå moksha genom kärlekens väg ska en hindu fylla sitt liv med bön till en personlig gud.

Kor är heliga inom hinduismen och får inte dödas.

Tänkandets väg för att uppnå moksha

För att uppnå moksha genom tänkandets väg ska en hindu studera och förstå religionen.

Matregler

Många hinduer äter inte kött eftersom de på det sättet visar respekt för allt levande. Nötkött får inte ätas då kon är ett heligt djur. Hinduer ska inte heller dricka alkohol.

Meditation

Meditation används för att få hjärnan och kroppen att slappna av. Hinduer mediterar för att förstå själen.

Heliga män

Heliga män är personer som har lämnat sitt hem för att leva med sin religion. De får hjälp med mat och pengar av andra hinduer för att klara sig. Heliga män använder sin tid till att be och meditera.

En helig man.

INTRODUKTION TILL BUDDHISMEN

Det finns cirka 500 miljoner människor som anses tillhöra buddhismen. Personer som utövar buddhism kallas för buddhister.

Buddhismen är den största religionen i bland annat Kambodja, Thailand, Burma, Bhutan och Sri Lanka. Det finns också många buddhister i Kina, Japan och Indien.

Buddhismen är den tredje största religionen i Sverige efter kristendom och islam. I Sverige finns det cirka 50 000 buddhister.

Siddharta Gautama lade grunden till buddhismen

För cirka 2500 år sedan levde en man som hette Siddharta Gautama i norra Indien. Han anses ha lagt grunden till det som senare blev buddhismen. Siddharta Gautama var hindu och det finns därför många likheter mellan hinduismen och buddhismen.

Siddharta Gautamas liv

Siddharta Gautama föddes i en rik familj i Indien. Han levde ett bra liv i ett stort palats och fick allt som han behövde.

Hjulet med åtta ekrar är en symbol inom buddhismen.

Buddhismens utbredning i världen. Ju starkare färg, desto större andel buddhister i landet.

Siddhartas far ville inte att han skulle lämna sitt hem, men Siddharta bestämde sig ändå för att ta en promenad utanför palatset. Där upptäckte han att livet var fyllt av svårigheter, bland annat sjukdom, ålder och död. Siddharta blev olycklig när han förstod det.

För att få svar på varför det finns så många svårigheter i livet bestämde Siddharta sig för att lämna sitt hem. Hans far försökte hindra honom, men Siddharta smög iväg på natten när alla andra låg och sov.

Sveriges enda stupa ligger norr om Fellingsbro i Västmanland. Den invigdes av Dalai Lama år 1988.

Insidan av Wat Suan Dok Temple i Chiang Mai, Thailand. Längst fram finns en staty av Buddha Gautama.

Efter en tid kom Siddharta till staden Bod Ghaya. Där satte han sig under ett träd och började fundera. Efter en lång tid förstod han varför det finns så många svårigheter i livet. Han hade blivit upplyst, han hade blivit en buddha - Buddha Gautama.

Buddha Gautama vandrade därefter runt i landet och berättade om sina tankar för andra. Det han hade förstätt kallade han för de fyra sanningarna.

Hjulet med åtta ekrar är en buddhistisk symbol

Ett hjul med åtta ekrar är en av buddhismens symboler. Hjulet symboliserar den åttafaldiga vägen.

Buddhismens inriktningar

Det finns två större inriktningar inom buddhismen, mahayana och theravada.

Buddhisters syn på gud

Buddhister anser att det inte finns någon gud som har skapat världen. De flesta buddhister tror dock att det finns gudar, men de ber inte till dem. Buddhister anser att de ansvarar för det de gör och att det inte finns en högre makt som dömer dem.

Buddhismens heliga skrifter

Det finns flera olika texter som är heliga inom buddhismen, till exempel Tipitaka, Dhammapada och Kung Milindas frågor.

Tipitaka betyder de tre korgarna. I Tipitaka berättas det bland annat om vad Buddha Gautama kom fram till och hur buddhister ska leva.

Tempel är heliga rum inom buddhismen

Buddhisternas heliga rum kallas för tempel. I templet finns ofta en stor buddhafigur. Buddhister besöker tempel för att meditera, be böner och offra blommor samt tända ljus och rökelse.

Det finns olika typer av tempel. Ett tempel kan ha ett högt torn och kallas då för pagod. Det kan även se ut som en stor klocka och kallas då för stupa.

Religiösa experter inom buddhismen

Det finns inga religiösa experter inom buddhismen som inom andra religioner, men det finns präster, lärare, munkar och nunnor. Prästerna genomför ritualer och lärarna undervisar. Munkar och nunnor bor i kloster.

SAMMANFATTNING AV VÄRLDSRELIGIONERNA I

	Judendom	Kristendom
Symbol		
Urkund (heliga skrifter)	Tanakh	Bibeln
Ålder	4 000 år	2 000 år
Centrala personer	Abraham och Mose	Jesus och Paulus
Geografiskt ursprung	Nuvarande Syrien, Jordanien, Libanon, Palestina och Israel	Nuvarande Palestina och Israel
Stor utbredning i...	Israel och USA 	Amerika, Europa, södra Afrika och Oceanien
Antal som tillhör religionen	14 miljoner	2 miljarder
Större inriktningar	Ortodox judendom Reformjudendom Konservativ judendom	Katolicism Ortodox kristendom Protestantism
Religiösa experter	Rabbin	Präst, pastor
Gudsbild	En gud	En treenig gud
Tid	Allt har en början	Allt har en början

Islam	Hinduism	Buddhism
		
Koranen	Vedaskrifterna, Upanishaderna och Bhagavadgita m. fl.	Tipitaka, Dhammapada och Kung Milindas frågor m. fl.
1 400 år	3 500 år	2 500 år
Muhammed	Inga centrala personer	Siddharta Gautama
Nuvarande Saudiarabien	Nuvarande Pakistan	Nuvarande norra Indien
Arabvärlden, Iran och Indonesien 	Indien och Nepal 	Sydostasien
1,5 miljarder	1,1 miljarder	500 miljoner
Sunni Shia	Vishnuism Shivaism	Theravada Mahayana
Alem, imam	Brahmin	Finns egentligen inga
En gud	En eller flera gudar	Flera gudar eller inga gudar alls
Allt har en början	Det finns ingen början och inget slut	Det finns ingen början och inget slut

SAMMANFATTNING AV VÄRLDSRELIGIONERNA II

	Judendom 	Kristendom
Heliga platser/vallfärdsorter	Tempelberget, Västra muren och Abrahams grav	Jerusalem, Betlehem, Nasaret och Vatikanstaten
Munkar och nunnor	Nej	Ja
Heliga rum	Synagoga <i>Gammalnya synagogan i Prag byggdes på 1270-talet.</i>	Kyrka <i>Uspenskijskatedralen i Helsingfors tillhör finska ortodoxa kyrkan.</i>
Levnadsregler	De tio budorden Mose lag	De tio budorden Jesus undervisning
Människan har en själ	Ja	Ja
Kroppen dör och...	...själen lever vidare. Det är livet nu som är viktigt.	...själen har, eller kan få, evigt liv.
Viktiga tankegångar	Bli en god medmänniska Guds utvalda folk	Evigt liv Jesus är Guds son
Gud ställer krav på människan	Ja	Ja
Exempel på flaggor med en religiös symbol	 <i>Israels flagga med Davidsstjärnan</i>	 <i>Sveriges flagga med korset</i>

Islam 	Hinduism 	Buddhism
Mecka, Medina och Jerusalem	Ganges och Varanasi	Lumbini och Bodh Gaya
Nej	Nej	Ja
Moské <i>Moské i Uppsala.</i>	Hinduiskt tempel <i>Hinduiskt tempel i staden Bhuj i Indien.</i>	Buddhistiskt tempel <i>Stupa i Fellingsbro.</i>
Guds regler Matregler och klädregler	Olika vägar för att nå moksha Matregler och meditation	De fyra ädla sanningarna Den åttafaldiga vägen
Ja	Ja	Nej
...själen lever vidare.	...själen lever vidare tills den befrias från återfödelsen.	...återfödelsen tar vid.
Evigt liv Muhammed är den siste profeten	Uppnä moksha (stoppa återfödelsen)	Uppnä nirvana genom att förstå de fyra sanningarna och följa den åttafaldiga vägen
Ja	Nej	Nej
 <i>Libyens flagga med månskära och stjärna</i>	 <i>Indiens flagga med chakra (hinduismens livshjul)</i>	 <i>Mongoliets flagga med sojombo (den buddhistiska världsbilden)</i>

SPÅR AV FORN- SKANDINAVISK RELIGION

Under flera hundra år fanns den fornskandinaviska religionen och kristendomen samtidigt i Sverige. För ungefär 1 000 år sedan tog kristendomen sakta över som den största religionen. Det gjorde att den fornskandinaviska religionen så småningom försvann, men det finns fortfarande spår av den, till exempel i namn på platser och namn på personer.

Namn på platser

Det finns många platser som innehåller namn på någon fornskandinavisk gud. Guden Oden nämns bland annat i ortsnamnet Odensvi. Odensvi betyder ungefär Odens heliga plats. Odengatan finns i många städer liksom Torsgatan. Guden Tors namn finns bland annat i Torshälla som ligger i Söder-

manland och i namnet på Färöarnas huvudstad Torshavn.

Namn på personer

Även i namn på personer finns spår av den fornskandinaviska religionen. I Sverige finns det några hundra pojkar/män som heter Oden och några tusen som heter Tor i förnamn. Det finns också sammansatta namn, till exempel Torbjörn och Torsten.

Bland flickor/kvinnor är det några tusen som heter Freja i förnamn. Namnet Saga kommer också från den här tiden. Saga är med i många berättelser om Oden.

IFK Göteborg spelar mot Malmö FF på Ullevi. Arenan har fått sitt namn efter asaguden Ull.

Veckodagarna

Några av veckans dagar har fått sina namn efter de fornskandinaviska gudarna.

- Tisdag kommer från guden Tyr som var Odens son.
- Onsdag är Odens dag.
- Torsdag har fått sitt namn från guden Tor.
- Fredag har sitt ursprung efter Freja och/eller Odens fru Frigg.

Symboler

En symbol visar ofta att en person tycker att något är viktigt eller att han/hon är intresserad av något speciellt, till exempel av en viss religion, politik eller sport. Symboler kan finnas på kläder, som smycken eller som tatueringar på kroppen. Samma symbol kan ibland betyda olika saker för olika personer.

Torshammaren - en symbol

En symbol som hör ihop med den fornskandinaviska religionen är torshammaren. Den bars som smycke redan under vikingatiden och föreställer guden Tors hammare. Den är en symbol för styrka och kraft.

Midgårdsgatan har fått sitt namn efter Midgård, den delen av världen som människorna bodde i.

Personer med en torshammare i en halskedja eller med en tatuerad torshammare kan ha det av olika anledningar. En del är intresserade av historia eller religion. Några har det för att de tycker att det är snyggt eller häftigt. Andra kan faktiskt ha den fornskandinaviska religionen som sin religion.

Nazister i Sverige använder ibland torshammaren som en symbol, men det betyder inte att alla som har en torshammare är nazister.

Tors hammare från 900-talet upphittad i Uppland.

FLER ORD OCH BEGREPP

RELIGIONER OCH ANDRA LIVSÅSKÅDNINGAR

Abrahamitiska förbundet Avtalet (förbundet) som Abraham ingick med Gud.

Abrahamitiska religionerna (syskonreligionerna) De tre religionerna judendom, kristendom och islam. De har liknande tankar om bland annat Gud, människan och skapelsen.

Agnostiker En person som menar att människan inte kan veta om det finns någon gud eller inte.

Allahu akbar Arabiska och betyder Gud är större.

Allsmäktig Att ha makt över allting.

Angerboda Jättinna, mor till Midgårdsormen.

Anglikanska kyrkan Kristna kyrkan i England.

Anhängare En person som stöder något. Används ibland för att beskriva personer som tillhör en religion eller är medlemmar i något.

Apostel Sändebud. Guds utsände.

Astrologi En stjärntydningslära. Planeterna och stjärnorna påverkar varje människas liv.

Ateism Tron att det inte finns någon gud.

Ateist En person som inte har någon gudstro.

Atma (hinduism) Den individuella själen.

Bergspredikan Ett känt tal av Jesus.

Biskop En person som leder kyrkans arbete inom ett större geografiskt område.

Brahman Världssjälen inom hinduismen, ursprunget till allt levande.

Burka Ett klädesplagg som täcker hela kroppen, ansiktet och ögonen.

Böneutropare En person som ropar ut, till exempel från en minaret, att det är dags för bön.

Ceremoni En handling som utförs för att markera en viktig händelse i en persons liv, till exempel namngivning, födelsedag, vigsel och begravning.

Christos Kristus på grekiska.

Cyklisk tidsuppfattning En syn på tiden som en cirkel. Tiden har ingen början och inget slut.

Dharma Plikter inom hinduismen som ska följas.

Diakon En person som tjänar Gud genom att hjälpa människor som är i behov av hjälp. Prästens medhjälpare.

Domedagen Dagen då människorna får stå till svars för sina handlingar och döms av Gud.

Dödssynderna De värsta synderna. Begreppet finns inom katolicismen.

Ekumenik Ett samarbete mellan kyrkor.

Evangelium Ett glatt budskap.

Evolution Utvecklingen av livet på jorden.

Evolutionsteorin Vetenskaplig teori som förklarar livets utveckling.

Fornnordisk religion Det vetenskapliga namnet på fornskandinavisk religion. I kursplanen används fornskandinavisk religion.

Församling Ett antal människor som prästen ansvarar för och som prästen ska leda.

Försona Att bli sams med någon. Jesus gör att Gud och människan blir sams, det vill säga försonas.

Grunder för muslimsk tro (shia) En enda gud, rättvisa, vägledning, ledarskap och yttersta dagen. Se illustration.

Grunder för muslimsk tro (sunni) Trosbekännelsen, bönen, allmosan, fastan och vällfärden. Se illustration.

Guru En person med stor kunskap som hjälper andra att nå upplysning. En sorts lärare eller mentor.

Hebreiska Språket som judendomens heliga skrifter är skrivna på.

Hebreiska Bibeln Tanakh.

Helgon En människa som har levt i kärlek till Gud och andra människor och som efter sin död har utsetts till helgon.

Himmelriket (kristendomen) Guds rike.

Icke-religiös En person som anser att det inte finns högre makter.

Icke-religiös livsåskådning En livsåskådning som besvarar livsfrågorna utan att utgå från att det finns högre makter.

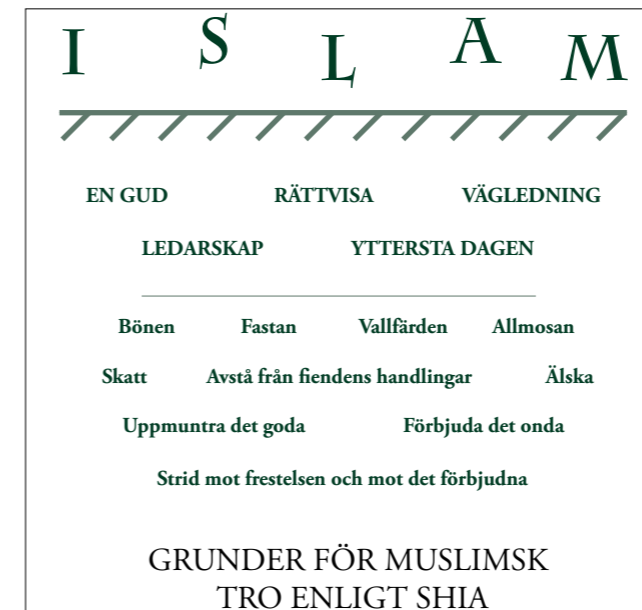
Imam (shiaislam) Inom shiaislam används inte imam för dem som arbetar i en moské. Imam är i stället namnet på ledarna efter Muhammed.

Isak En av Abrahams söner. Han anses vara förfader till det judiska folket.

Israeler Människor som bor i Israel.

Israels folk Israeliter.

Jesus Kristus Guds son. Messias.

Jiddisch Ett språk som talades av östeuropeiska judar. Idag talas det av omkring 3,5 miljoner judar runt om i världen.

Jihad Strävan efter att följa islam. Ibland översätts jihad felaktigt till "heligt krig".

Judiska kalendern Bestämmer bland annat när judiska helgdagar infaller.

Jungfru Maria Jesus mor.

Khadidja Muhammeds fru.

Konservativ tolkning En bokstavstrogen tolkning av en religions urkund.

Liberal tolkning Tolkningen av en helig skrift anpassas efter samhället som utövarna lever i.

Linjär tidsuppfattning En syn på tiden som en linje. Tiden har en början.

Loke Far till Midgårdsormen och Odens häst Sleipner.

Mazel tov Betyder "lycka till" på jiddisch (judendom).

Missionera Att sprida ett religiöst budskap.

Monoteism Tron på att det endast finns en gud.

